

Asia: VM068:00/2017

Kuuleminen henkilötunnuksen uudistamista koskevan työryhmän johtoryhmän väliraportista

Nykytilan ongelmat

Onko työryhmä mielestänne tunnistanut oikeat haasteet nykyjärjestelmässä? Onko tiedossanne sellaisia ongelmia, jotka tulisi näiden lisäksi huomioida?

-

Onko järjestelmässä sellaisia elementtejä, joista ei mielestänne saisi luopua?

-

Tulevaisuuden näkymät ja haasteet

Millaisten ilmiöiden oletatte vaikuttavan henkilön yksilöinnin ja identiteetin tarpeisiin tulevaisuudessa? Onko joihinkin muutostrendeihin reagoiminen erityisen kriittistä tulevaa ratkaisua suunniteltaessa?

-

Miten näette nykyisen henkilötunnusjärjestelmän mahdollisuudet vastata tulevaisuuden haasteisiin?

-

Oletteko tunnistaneeet sellaisia jo olemassa olevia tarpeita, joihin väliraportissa esitetyt ratkaisumallit eivät kykene vastaamaan?

-

Biometria

Miten näette biometrian hyödyntämismahdollisuudet uudistuksessa?

-

Millaisia mahdollisuuksia biometria tarjoaa?

-

Millaisia riskejä näette biometrian hyödyntämisessä?

-

Ratkaisumallien arviointi

Kommentteja minimimallista

-

Kommentteja keskitetystä mallista

-

Kommentteja hajautetusta mallista

-

Millä tavalla työtä tulisi mielestänne jatkossa suunnata? Mitkä elementit esitetyistä malleista ovat mielestänne tarkoituksenmukaisia jatkoselvityksen kannalta?

-

Mitä elementtejä malleista puuttuu tai haluaisitteko esittää kokonaan toisenlaista ratkaisumallia?

-

Vaikutukset

Miten vaikutusarviointia olisi mielestänne tarkoituksenmukaista tehdä, kun jatkoselvityksen kohde on konkretisoitunut?

-

Mitä tahoja olisi mielestänne tärkeää kuulla vaikutuksia arvioitaessa?

-

Miten arvioisitte vaikutuksia järjestelmiinne tai toimintaanne seuraavissa tilanteissa, olettaen mahdollisuuden kohtuulliseen siirtymäaikaan:

A) henkilötunnuksen välimerkki muutetaan tai lisätään uusi välimerkki

B) henkilötunnuksesta poistetaan sukupuolietieto

C) henkilötunnuksesta poistetaan syntymäaika

D) henkilötunnuksen muoto muutetaan kokonaisuudessaan erilaiseksi merkkisarjaksi

-

Muut kommentit

Muita kommentteja väliraportista tai selvityksen kohteesta

-

Avoin vastauskenttä

Tähän voitte kirjoittaa vapaasti jäsennellyn avovastauksen

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin esittää lausuntonaan seuraavan.

Työryhmän johtoryhmä on raportissaan arvioinut nykyjärjestelmän haasteita ja tunnistanut ne. Erityisesti maahanmuuton ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa on käytännön tilanteissa henkilöiden tunnistamisen varmistamiseksi jouduttu turvautumaan ratkaisuihin, jotka eivät palvele yksilön oikeusturvan takaamisen tai hallinnon toimivuuden ja luotettavuuden tarpeita. Erityisesti vaara useampien ja epäluotettavien rekisteri-identiteettien muodostumiselle on ilmeinen.

Esityksessä tuodaan myös selkeästi esiin huoli henkilötunnuksen käytöstä tunnistamisen välineenä. Tähän perusteltuun huoleen lienee mobiilitunnisteiden yleistyessä aikaisempaa vähemmän aihetta, mutta apulaisoikeusasiamiehen mielestä henkilötunnusta koskevaa ratkaisua olisi vielä arvioitava myös tästä näkökulmasta eli miten voidaan purkaa toimintamalleja, joissa henkilötunnusta sellaisenaan käytetään tunnistamisen välineenä. Valittavalla ratkaisumallilla on asiassa keskeinen merkitys, mutta myös selkeää kannanottoa lainsäädännössä henkilötunnuksen merkityksestä henkilön tunnistamisessa tulisi pohtia. Henkilötunnuksen käytön tarpeellisuus on ollut esillä laillisuusvalvontakäytännössä. Erityisesti henkilötunnuksen merkitseminen julkisille asiakirjoille silloinkin, kun se henkilön yksilöimiseksi ei ole ollut perusteltua, on ollut esillä kanteluissa.

Apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt tarkastuksilla huomiota turvapaikanhakijoiden ja erityisesti heidän lastensa asemaan, kun heitä ei kirjata väestötietojärjestelmään. Tällöin tulee erityisesti pohdittavaksi väestötietolain 9 §:n mukaisesta ulkomaan kansalaisen tietojen tallentamisesta se, missä määrin Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuisi, että turvapaikanhakijoille syntyvät lapset olisi poikkeuksetta merkittävä väestötietojärjestelmään ja annettava siten henkilötunnus. Asian tutkiminen on Väestörekisterikeskuksen selvityksen pohjalta vielä oikeusasiamiehen kansliassa kesken.

Esitetyt ratkaisumallit tuovat kaikki keinoja puuttua nykyisen järjestelmän ongelmiin. Samalla on todettava, että sekä keskitetty että hajautettu malli tuovat uusia haasteita, joiden laajuutta ja vakavuutta ei valmistelun tässä vaiheessa ole lausunnossa mahdollista arvioida.

Väliraportissa lähdetään siitä, että oli malli mikä tahansa, sukupuolta koskeva tieto tulisi poistaa henkilötunnuksesta. Apulaisoikeusasiamies pitää tätä perusteltuna raportissa esitettyihin kannanottoihin viitaten transihmisten ja intersukupuolisina syntyvien lasten perusoikeuksien turvaamiseksi.

Raportissa pohditaan myös biometrinen tunnistaminen. Käyttöönottoon liittyvien perustavanlaatuisien riskien vuoksi tulee niiden käytön oikeudellisia edellytyksiä arvioida huolellisesti tietosuojasetuksen edellyttämällä tavalla. Raportissa onkin tunnistettu tarve rajata

asiointitapahtumat tunnisteiden käytön ulkopuolelle. Tätä voidaan pitää erittäin perusteltuna rajauksena.

Apulaisoikeusasiamies viittaa myös käsityksiin, joita apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja on esittänyt muun muassa biometrinen tunnisteiden sääntelystä ja käytöstä lausunnossaan sisäasiainministeriölle 28.4.2011 dnro 1339/5/11 (liitteenä).

Kaikkia esitettyjä malleja voidaan pitää perusteltuina siten, että niissä korostuvat eri tavoin ne tavoitteet, joita järjestelmälle on asetettu. Merkityksettömänä ei voida pitää esimerkiksi minimimallin huomattavasti vähäisempiä kustannuksia, jos erilaisin järjestelyin voidaan taata järjestelmän nykyistä parempi luotettavuus. Keskitetyn mallin etuna on tunnuksen neutraaliuden oletettu vaikutus siihen, että kunkin toimijan huomio kohdistuu siihen liitettyjen tietojen merkitykseen identiteetin varmistamisessa. Tällöin myös keskitetyn tunnuksen saisi entistä suurempi joukko, minkä voi odottaa vähentävän rinnakkaisia tunnuksia.

Hajautetun mallin toteuttaminen lienee haasteellista jo sen vuoksi, että eri ”identiteettiavaruuksia” ei niiden tietosuojalainsäädännön edellyttämän hallinnan kannalta voisi olla kovinkaan monta, joten keskitetyn identiteetin luominen olisi joka tapauksessa avainasemassa. Myös yksilön oman vastuun toteuttaminen omien tietojensa perusteettoman eri rekistereitä yhdistävän käsittelyn vaaroilta edellyttää opastuksen ja tiedotuksen lisäksi riittävien varmistusten luomista.

Esittelijäneuvos

Riitta Länsisyrjä

Mäkinen Tiina
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia